

"הַשְּׁמֵשׁ זֶרְחָה, הַשְּׁשָׁה פְּרָחָה וְהַשׁוֹחֵט שָׁחַט" חיים נחמן ביאליק

במשטר שסימן כיעד את העלמת היהודי מן העין הציבורית בכל אחד מתחומי החיים, התחוללה למעשה מלחמה שקטה של מי שנלחמים לחיות, להיראות ולא רוצים להיעלם. בכל אחד מן המקורות שלפניכם יש זוג עיניים או יותר - שרואות, שמבינות, שמחפשות מי שיפקח עין וישים לב.

לדין צופים בהצגה בגטו וילנ'קה בפולין 1942 (מריץ 1942)
ארכיון בית אומני השטאל

התבוננו בעיני הילדים שבתמונה והגדירו את מבטם: מצוץ, עוקב, צופה, מסתכל, מביט, רואה (או בלתי נראה?)
במאונך מופך פורים על הבמה. האם ניגן אנחל שארף על פי הפלגת של הילדים?
כיצד פייגט מסביבים אלף רלב וקצוב
שכדאי או אלקר אפצלה?

"טאבורי?" אמר אחד מהם, כשהוא משמיט את הגברת כדי לאשש את הסמכות שלו. "לכי אחרינו בחשאי". "קרה משהו?" שאלה אמי. "את עצורה". "למה?" שאלה אמי. "מגרשים אותך". "עכשיו?" שאלה אמי, כשהיא מתייחסת לאבסורדיות של המעצרים בכלל וזה המסוים, בפרט, ביום שמש, בדרך למשחק הקלפים השבועי. "כן, עכשיו". "טוב", אמרה אמי, "למה כבר אפשר לצפות?"
ככה קיבלו באותם ימים בעיר שלי, יהודים ולא יהודים כאחד, את פני האסון, בשוויון נפש. לא היה מקום לפאניקה או למחאה, בעיקר לא אחרי כל כך הרבה ימי שמש של קטסטרופה.
אמי הסתכלה על סביבותיה וחיפשה את מכונית המשטרה, אבל לא הייתה שום מכונית. השניים ליוו אותה לתחנת החשמלית, לתפוס את מספר 6 שתיקח אותם לתחנת הרכבת המערבית, שבה ציפתה רכבת משא מורכבת מעשרים וכמה קרונות בקר, כדי להוביל כארבעת אלפים מגורשים. לא היה ענן בשמיים.
הנוסעים בחשמלית הסבו ממנה את עיניהם, או הביטו דרכה כאילו היתה עשויה זכוכית. נכון שאף אחד לא ניסה לדחוף אותה מתוך החשמלית אבל היא הייתה מזהמת בעיניהם, או גרוע מזה, בלתי נראית."

טאבורי ג'ורג', "המסע של אמה טאבורי"

"לאמא שלי תמיד הייתה איזו סיבה להיאנח. חובות, חצבת, בגידות, ברוכניט של בת דודה... אלא שהפעם היו לה סיבות יותר רציניות להיאנח. בעלה, שהיה במקרה גם אבי, נאסר לאחרונה על היותו מה שהיה, יהודי ומרקסיסט, והוא נמק מזה שישה שבועות בכלא מאולתר בבית ספר לבנות.
אמי יצאה מן הבית בשקט, דרך הדלת האחורית, כדי שלא להיתקל בקשיבוטניקים, משפחת פרצופי דג, שונאי יהודים, שלפי צו ממשלתי השתכנו בשלושה מתוך ארבעת חדרי הדירה שלנו. "לא מגיע להם כזה לוקסוס" אמר קשיבוטניק. אישתו, למרות שהייתה משוכנעת שיהודים אוהבים לשתות דם תינוקות נוצרים, הייתה מגלה לפעמים אותות חסד קטנים, כשהשאירה קערית שומן או כמה תפוחים ליד דלת חדרה של אמי.
כשיצאה אמי אל המסדרון שטוף השמש שהקיף את חצר בית המגורים, היא חשה בעיניים קטנות המציצות בה מאחורי וילונות, עדיין תמהות על הגלגול החדש שלה, איך על פי צו רשמי הפכה מ"השכנה היקרה" ל"יהודיה מסריחה".
כשחצתה את פיסת הדשא שלפני הבית עקבו אחריה שני שוטרי חרש שהדיפו ריח נפטלין.

בכאן פסקה מגאאר ח'וד שלב בהדרדולג מלמדפה של האם. איפה הנקודה שבה הפגיחוסל אל האם היא כאן יצור לא אנושי נשימו אב אמלטים וגם אלפה שבה מגאאר המצב?
הכאריג איחידה אקוחה מגאאר הפלאמה בקיר ההדילה, שבה מגאאר ח'ין ביאליק אכאר שפגישל בו טבח חסר אקדים נבאלרג אקופה במלפט פבא: "פּוֹשֵׁט זְרָחָה, פֶּלְטָה פְּרָחָה וְשִׁחַט שָׁחַט". מדוע הוא מזכיר את השמש והפריחה? מי ח'וד ממליכים בשלג יומם אצד האסון נחול מפלמש וקל פלטיה? בקטל המצוטה זכ, ישנו דגל רב על השמש הזכוחה. מדוע?
בקטל מגאאר ח'וניים שלחוקבול אחר פאם. כיצד גיאורים אלף מגישים אף מלפט פסיום?
באלו אמצלים מנסה האם אפיאבק במצבה?

"הַלּוֹא פָּרַס לְרַעַב לְחֵמֶךָ, וְעֵינַיִם מְרוֹדִים תִּבְיֵא בְּיָתְךָ: בֵּי-תִרְאָה עָרֶם וְבִסִּיתוֹ, וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם. אִזּוּ יִפְקַע פֶּשַׁח אוֹרְךָ" (ישעיהו נח, ט-ז)

מהם שני הגנאים אהנהלוג מוסריג על פי דברי ישעיהו? נסו להסביר מדוע שני גנאים אלף הכחיים לשמירה על צאם אנוש וקיומה של חברה מגאאר?

